

Wandelen in Maastricht

Leo Platvoet

Colofon

Wandelen in Maastricht

© 2022 Odyssee Reisgidsen vof | www.odyssee-reisgidsen.nl

© 2022 Leo Platvoet

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze website mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Eerste druk 2022

Wandelen in Maastricht

Tekst: Leo Platvoet

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Foto's: Wim ten Brinke tenzij anders vermeld

Kaart: UvA-Kaartenmakers, Castricum | www.uva-kaartenmakers.nl

Odyssee Reisgidsen

Odyssee Reisgidsen levert zijn titels als paperback of als e-book. Paperbacks zijn verkrijgbaar bij de (reis)boekhandel in Nederland en Vlaanderen, via Bol.com of de Odyssee-website. De e-books zijn verkrijgbaar via de Odyssee-website en een groot aantal internetplatforms. Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen. Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Volg Odyssee Reisgidsen op Facebook en Twitter

www.odyssee-reisgidsen.nl | info@odyssee-reisgidsen.nl

MK = Museumkaart

Reacties

Voor reacties, aanvullingen en suggesties: info@odyssee-reisgidsen.nl

Foto cover: Hoge Brug. Foto Mary Kuiper

Foto titelpagina: Pater Vinktoeren. Foto Kim Willems | Dreamstime.com

Foto pagina 5: Onze-Lieve-Vrouwebasiliek. Foto Bartho Hendriksen

ISBN 9789461231376

NUR 502

Voorwoord

Maastricht heeft een on-Nederlandse uitstraling. Zowel Maastrichtenaren als bezoekers omschrijven de stad als Bourgondisch, buitenlands, mondiaal, gezellig, typisch zuidelijk en zonnig.

De stad ligt fraai aan de Maas, met zijn historische binnenstad die ruim 1500 monumenten telt. De monumentale pleinen, de vierhonderd cafés, de chique restaurants en de luxe winkels trekken veel dagjesmensen. Maar er valt zoveel meer te zien. De Sint-Pietersberg is omgetoverd van een groeve tot een natuurpark met historische elementen. Het Jekerkwartier, met de universiteit en haar vele internationale studenten is toch kleinschalig en gezellig. De nieuwe toevoegingen aan de stad zijn spectaculair: de wijk Céramique met het Bonnefantenmuseum en het Sphinxkwartier, dat cultuur met geschiedenis verbindt.

Deze Odyssee-gids bevat vier wandelingen die je de vele gezichten van Maastricht laten zien. De eerste wandeling gaat door het historische centrum van Maastricht. Van het Onze-Lieve-Vrouweplein, het oudste plein van Maastricht, naar het Vrijthof met de monumentale Sint-Servaasbasiliek en eindigt op de Markt met het majestueuze stadhuis.

De tweede wandeling gaat door Wyck, waar de dorps sfeer bewaard is gebleven met restaurants, galleries en ambachtelijke bedrijfsjes. Grootsteeds daarentegen is het aan Wyck vastgeplakte Céramique met moderne architectuur en het vermaarde Bonnefantenmuseum.

De derde wandeling voert door het Jekerkwartier, de universiteitswijk, met bochtige straatjes, monumentale panden en uiteraard de nodige horeca. Via het groene Frontenpark, ooit een verdedigingslinie van Maastricht, kom je in het Sphinxkwartier, een fraai staaltje van stedelijke vernieuwing op een voormalig fabrieksterrein.

Wandeling nummer vier is gedrapeerd rond de Sint-Pietersberg, een uniek stuk natuur tussen Maastricht en België. Fort Sint-Pieter, de voormalige ENCI-mergelgroeve, grotten, de met wijnranken begroeiende Jekervallei en het voormalige NAVO-hoofdkwartier bieden verrassende uit- en inzichten.

Ik wens je veel plezier met deze Odyssee-reisgids!

Leo Platvoet

Informatie

Uiteraard hebben we geprobeerd de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk weer te geven. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen. Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid. Voor reacties, aanvullingen en suggesties: info@odyssee-reisgidsen.nl.

Actuele informatie

Updates van de gids Wandelen in Maastricht kun je vinden op de Odyssee website: www.odyssee-reisgidsen.nl/item/wandelen-in-maastricht-updates.

Inhoudsopgave

Inleiding Maastricht

Stad van het goede leven 7

Odyssee's aanraders 11

Geschiedenis Maastricht 12

Wandeling 1 | Het historische centrum van Maastricht

Rond Onze-Lieve-Vrouweplein, Vrijthof en Markt 16

Wandeling 2 | Wyck en Céramique

Van oud naar nieuw 30

Wandeling 3 | Van Helpoort via Waldeckpark en Frontenpark naar Sphinxkwartier

Langs de rand van de binnenstad 42

Wandeling 4 | Rond de Sint-Pietersberg

Door unieke natuur langs grotten, groeve en wijnranken 57

Praktische informatie Maastricht

Praktisch ABC 68

Register 79

Kaders

Mestreechter taol 9

Vastelaovend in Mestreech 9

Sint-Servaas 24

Toren van Siza 38

Lint van stadsparken 42

Vestingwerken 44

D'Artagnan, de 'vierde' musketier 48

Algemene Begraafplaats Tongerseweg 49

Willem Vliegen 50

Regout & de Sphinxfabrieken 53

Sint-Pietersberg: rijk aan unieke natuur 61

Wijngaarden rond Maastricht 66

Stad van het goede leven

De karakteristieke torens van Maastricht: Onze-Lieve-Vrouwebasiliek, Sint-Janskerk en Sint-Servaasbasiliek

Maastricht is de meest ‘buitenlandse’ stad van Nederland, de stad van het goede leven, maar ook de stad van monumenten, parken, mooie pleinen en moderne architectuur. Deze eerste toeristische beschrijving van Maastricht is van de hand van *Henric van Veldeke* (1140-1210), Nederlands oudste dichter. In 1168 beschreef hij in de Sint-Servaaslegende de fraaie ligging van Maastricht. Hij raakte ontroerd bij het aanschouwen van de stad die zich gevlijd had ‘in een mooi dal waar twee rivieren, de Jeker en de Maas, samenvloeiën’.

Hoewel relatief een kleine stad – 119.500 inwoners op nog geen zestig vierkante kilometer – is Maastricht een stad met een grootstedelijke, internationale sfeer. Nederlands, Frans en Duits zijn naast het Maastrichts de voertalen. De stad is rijk aan cultuur, geschiedenis, monumenten, folklore en tradities.

Zowel Maastrichtenaren als ‘Hollanders’ omschrijven de stad als Bourgondisch, buitenlands, mondiaal, gezellig, typisch zuidelijk en zonnig. Wat maakt Maastricht ‘the place to be’? Waarom komen duizenden bezoekers naar de stad aan de Maas om te winkelen, te flaneren, uit eten te gaan of gewoon lekker op een terras te zitten? En niet alleen Hollanders maar ook Belgen en Duitsers hebben de bijzondere sfeer van de stad ontdekt. Is het de fraaie ligging aan de Maas, de lange geschiedenis of de historische binnenstad met haar ruim 1500 monumenten? Zijn het de monumentale pleinen, de vierhonderd cafés, de chique restaurants en de luxe winkels? Is het de Sint-Pietersberg, die van een groeve is omgetoverd tot een natuurpark met historische elementen? Het Jekerkwartier, dat

met de universiteit en haar vele internationale studenten toch kleinschalig en gezellig is? Of zijn het de nieuwe toevoegingen aan de stad: de wijk Céramique met het Bonnefantenmuseum en het Sphinxkwartier, dat cultuur met geschiedenis verbindt?

Het zal – en dat is waarschijnlijk de meest voor de hand liggende verklaring – een combinatie van al deze factoren zijn.

Aan bijnamen heeft Maastricht geen gebrek: oudste stad van Nederland, monumentenstad (Maastricht heeft na Amsterdam de meeste monumenten), eerste bisschopsstad, oudste industriestad, winkelstad, studentenstad en de ‘gezelligste stad’ van Nederland.

Europese stad

Maastricht laat het weten: Europese stad

Maastrichtenaren zijn trots op hun stad, zowel op de oude binnenstad als op het moderne Céramique en Sphinxkwartier. Een ‘sjeng’, de naam voor een Maastrichtenaar, zal niet snel hartgrondig klagen over zijn stad. Tot halverwege de jaren '70 was Maastricht een in zichzelf gekeerde stad die op gouvernementele wijze werd bestuurd. De KVP (later opgegaan in het CDA) drukte haar stempel op de ontwikkelingen in de stad, al ging dat regelmatig met politieke crises gepaard vanwege belangenverstrengelingen. Maastricht beleefde in de jaren '70 en '80 een economische terugslag. De oude industrie verloor

snel terrein. In de jaren tussen de twee Europese topconferenties in 1981 en 1991 is er veel veranderd in Maastricht. In 1974 werd de medische faculteit geopend als voorloper van de Rijksuniversiteit Limburg. De komst van de universiteit schudde de stad wakker. Ook de invloed van de katholieke kerk, die eertijds veel macht en invloed had, verdween. De kerk bevorderde in het verleden de eigen volkscultuur met kermissen, processies en carnaval. In 1987 werd het Maastrichts Expositie- en Congrescentrum (MECC) in Randwyck geopend waarna Maastricht uitgroeide tot de tweede congresstad na Amsterdam. Maastricht is bovenal een Europese stad waar meer dan veertig internationale kenniscentra zijn gevestigd. Samen met Heerlen vormt de stad een knooppunt in de Euregio Rijn-Maas, waarvan Aken, Gent en Hasselt-Genk deel uitmaken. De binnenstad van Maastricht is geen doodse monumentenstad. Er wordt gewerkt, gewoond, gewinkeld en uitgegaan. In de afgelopen decennia zijn verschillende stadsvernieuwingprojecten uitgevoerd en gaten in de stedelijke lappendeken opgevuld. Op de plek van het Stedelijk Lyceum aan de Helmstraat verrees in begin jaren '70 het winkelcentrum Entre Deux, een architectonische miskleun. De stedenbouwkundigen trokken hun les uit het debacle en wijzigden hun beleid. Daarna werden het Charles Voscur aan de Capucijnenstraat en het Herdenkingsplein aan de Brusselsestraat ingevuld met nieuwbouw-op-maat. Aan het Henric van Veldekeplein verrees op het terrein van het Staargebouw een appartementencomplex met een opvallende rode woontoren.

Mestreechter taal

Maastricht is een stad met een eigen taal. Het **Maastrichts** wordt volop gesproken in winkels, thuis en op straat. Alle lagen van de bevolking spreken het. Zo'n tachtig procent van de scholieren spreekt thuis en op school Maastrichts. Veel namen van cafés zijn typisch Maastrichts: 'Aon den Toog', 'Bij d'n Belsj' en 'Us dörp'. Tot 1830 was de rol van het Nederlands bescheiden; de meeste inwoners spraken Frans. Na de afscheiding van België werd het Nederlands de taal van ambtenaren en het onderwijs; de gegoede burgerij bleef Frans spreken. Daarnaast bleef het dialect voor de Maastrichtenaren een belangrijke rol spelen. Het Maastrichts beschikt over een eigen 'Diksjenaer' (Maastrichts woordenboek) en een 'Leesplenske vaan de Mestreechter taal'.

Maastricht is booming

Het gaat Maastricht niet alleen op toeristisch gebied maar ook economisch gezien voor de wind. De stad aan de Maas heeft een grote aantrekkingskracht op het internationale bedrijfsleven. Wie de stad vanuit het noorden binnenrijdt ziet grote industrieterreinen. Vanuit het zuiden biedt de stad een ander aanzien. In Randwyck en in het zuidelijke deel van Céramique overheerst de dienstverlening. Het beurs- en tentoonstellingencentrum MECC, het Academisch Ziekenhuis Maastricht (AZM) en het Gouvernement, de Limburgse benaming voor het provinciehuis, gaven de aanzet voor de komst van andere dienstverleners, zoals de klantenservice van Mercedes. Het Jekerkwartier huisvest universitaire instellingen van waaruit de vele internationale studenten de binnenstad in zwerven.

Vastelaovend in Mestreech

Maastricht viert uitbundig **carnaval**. Al in de middeleeuwen werd op vrolijke wijze 'vastenavond', de laatste dag voor de vasten, gevierd. Het moderne carnaval is jonger. In Maastricht werd in 1869 de herensociëteit Momus – de Romeinse god van spot en satire – opgericht. De heren organiseerden het carnaval in Maastricht. Na de Tweede Wereldoorlog nam de carnivalsvereniging De Tempeleers de organisatie over. In Maastricht ligt vanaf zondag het openbare leven stil. Winkels, kantoren en scholen zijn gesloten en drie dagen lang viert Maastricht carnaval in cafés, in zalen en vooral op straat. De carnivalsbands, de 'Zaate Herremeniekes' spelen op straat, er wordt op straat gedanst, gezongen, gegeten en gedronken.

Het **Vastelaovend** (carnaval) in Maastricht heeft als vaste ingrediënten: de carnivalsoptocht op zondagmiddag, de kinderoptocht op maandagmiddag en het 'Zaate Hermeniekes Konkoe' op dinsdagmiddag.

De zondag van carnaval is 27 februari 2022, 19 februari 2023, 11 februari 2024 en 2 maart 2025 (zie ook:

www.kalender-365.nl/feestdagen/carnaval.html).

Zie voor meer informatie over het carnaval in Maastricht: www.mestreechtersterke.nl/pagcarnaval.htm.

Carnaval in Maastricht. Foto Maastricht Marketing/Jean-Pierre Geusens

Het Maastrichter carnaval kent een aantal vaste onderdelen:

- *de zondag vóór de elfde van de elfde: verkiezing van het beste carnavalsliedje.*
- *vier weken voor carnaval: na een optocht door de stad wordt de nieuwe Prins Carnaval op de Markt bekendgemaakt.*
- *dag voor carnaval: overhandiging van de sleutel: de Prins ontvangt op het stadhuis de stadssleutel.*
- *zondag: het inluiden van de 'Maastrichter Vastenavond'. Om 12.11 uur wordt het Momuskanon op het Vrijthof elfmaal afgeschoten waarna het Mooswief omhoog wordt getrokken.*
- *zondag: om 14.11 uur start de Grote Optocht in Wyck en deze trekt vervolgens over de Servaasbrug en het Vrijthof naar de Markt.*
- *maandag: om 15.11 uur start de jeugdoptocht.*
- *dinsdag: vanaf 12 uur trekken alle Zaaite Herremeniekes (carnavalsbands) door de stad en brengen één voor één hun nummers op het Vrijthof ten gehore.*
- *dinsdag-woensdag: om middernacht uur wordt het Mooswief neergehaald. Het carnaval is officieel afgelopen.*
- *woensdag: askruisje halen en vervolgens haringbijten in de cafeetjes in het centrum van Maastricht.*